

Все, що ця сучасність могутньо сотворила, сотворила вона організацією, спілкою, якій особиста воля має коритися. Анонімне слово цієї епохи говорять держава, синдикати, в малому – товариства й артілі... Особистість – це є іменно те, що повстає проти організації загалу і для того мусить бути знищена» [5, с. 341]. А в «Слові перекладача» Лесь Курбас стверджує: «Я думаю, що й при надалі йдучій одностроявості людства навіки зостанеться факт самотності людини, індивідуума, серед найбільше близького і однакового натовпу...» [5, с. 340].

Курбасівська наука про перетворення є тим методом, що намагається зосередити глядача на ідеї, вкладеній у мистецький твір: «... Зробити так з даною подією, щоб вона на сцені була введена у такому вигляді, у такому перетворенні, в такій інакшості, відмінності, у такій новій комбінації, яка саме мусить викликати найбільшу кількість асоціативних процесів...» [4, с. 127].

Мистецтво, вважає Лесь Курбас, мусить свідомо вдаватися до специфічних образних засобів і форм виразності. Красномовною є думка театрознавця Ю. Бобошка: «Образна мова «перетворення» – це, звичайно, мова метафоричних художніх образів, широкого використання арсеналу тропів, від метонії і метафори до алегорії, символу та «очуднення»... Курбасове «перетворення» певною мірою перегукується з пізніше висуненим Б. Брехтом принципом «очуднення» – особливо на початковому періоді існування теорії, коли Лесь Курбас шукав «ірреальних перетворень» [3, с. 24]. Н. Корнієнко резюмує: «Якщо у Брехта «вихід з образу» слугує для руйнації сценічної ілюзії, то прийом, що знайшли Лесь Курбас і Куліш, допомагає добитися того ж результату – «відчуження», «очуднення» – без публіцистичного оголення сценічної таємниці» [3, с. 296].

Лесь Курбас є предтечею новітніх культурних практик, зокрема й масового мистецтва в масовій культурі. Це мистецтво індивідуального «перетворення», «очуднення», що не втрачає зв'язку з аудиторією, через критерії цінності, воно є популярним і мистецтвом для народу. Це та окрема категорія у масовій культурі, яку пізніше британські теоретики-культуралісти Стюарт Гол та Педі Веннел визнають як масове мистецтво, яке здатне викликати подив і прагне до виховання вибагливої аудиторії.

Курбасівські роздуми про синтез, стиль часу і його форми будуть актуальними до тих пір, доки триватиме боротьба між дійсністю та ідеалами, між потворним та високим, між культурною індустрією й мистецтвом. А це означає – завжди!

ЛІТЕРАТУРА

1. Архів розстріляного відродження : матеріали архівно-слідчих справ укр. письменників 1920-1930-х рр. – 2010. Т. 2 : Лесь Курбас і театр «Березіль»: Архівні документи (1927-1988). – К. : Смолоскип, 2016. – 504 с.
2. Дейч О. Людина, що була театром / Олександр Дейч // Жовтень. – 1982. – № 6.
3. Корнієнко Н. Лесь Курбас / Неллі Корнієнко. – К. : Либідь, 2007.
4. Курбас Л. Березіль / Лесь Курбас. – К. : Дніпро, 1988.
5. Обюртен В. Мистецтво вмирає / Віктор Обюртен // Лесь Курбас: «Березіль». – К. : Дніпро, 1988.
6. Савченко О. Театр у системі філософської антропології / Олена Савченко. – К. : 2012. – 296 с.

Кінах У.

Науковий керівник – доц. Буда В. А.

МОЛОДІЖНИЙ ЖАРГОН У МОВІ Оповідань Андрія Любки (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «КІЛЕР»)

Художня література завжди була, є і буде об'єктом наукового зацікавлення лінгвістів, адже вона відбиває і фіксує дійсність у художніх образах, які розкрито залежно від творчого бачення автора. Зараз у сучасній літературі спостерігається тенденція до відтворення реальної, «неказкової» дійсності, тому письменники у художніх творах часто використовують різновиди соціальних діалектизмів: сленг, жаргон, аргю.

Мета статті полягає в аналізі жаргонізмів у збірці оповідань Андрія Любки «Кілер», розкриття їхньої специфіки та стилістичного навантаження, що дає можливість усвідомити, як ці мовні засоби допомогли автору змалювати персонажів, події, відтворити особливості певного часу, простору.

Актуальність дослідження зумовлена недостатнім вивченням мови творів сучасного молодого автора Андрія Любки з погляду лінгвістики.

Соціум і мова – взаємопроникні та взаємозалежні системи, і будь-які зміни в одній із них рано чи пізно відбиваються в іншій. Лексика є найбільш рухомим рівнем мови, тому саме у ній найшвидше з'являються певні новоутворення, які можуть розкрити прямо чи опосередковано характер таких явищ. Зважаючи на таку важливу функцію, дослідники не можуть оминати чи заперечити актуальність вивчення соціальних діалектизмів. За Л. Ставицькою, соціальні діалекти – це «різновид мови, вживаний як засіб спілкування між людьми, пов'язаними тісною соціальною або професійною спільністю, тобто це мова певної соціальної групи» [3, с. 20]. До структури цього поняття входять такі складові, як сленг, жаргон, аргю, а також професіоналізми, які мають меншу спорідненість з попередніми явищами, тому часто дослідники розглядають їх окремо.

Враховуючи те, наскільки живими, стихійними і ненормованими (але нормативними) є поняття «сленг», «жаргон», «аргю» серед мовознавців виникали неоднозначні погляди щодо їхнього розмежування. На сучасному етапі розвитку української лінгвістики найбільш ґрунтовно досліджувала цю проблему Леся Ставицька.

Результати її праці викладено у монографії «Арго, жаргон, сленг: Соціально диференціація української мови», де сленг тлумачать як практично відкрито мовну підсистему. Щодо поняття «жаргон» Л. Ставицька пояснює, що «...це соціально маркована лексика. У професії журналіста, водія чи науковця є нормативний ряд, який використовується для офіційного спілкування, а є знижений, фамільярний з модусом жаргону як засобу сміхового олюднення світу. Жаргон є розмовною лексикою, що побутує в певному корпоративному середовищі. Спілкуючись одне з одним, ми виробляємо особливий субкод, який об'єднує нас, відокремлює від інших і є розпізнавальним знаком: ми — свої, ми належимо до одного середовища» [3, с. 106].

Наприкінці ХХ ст. пожвавлена сленгізація мови внаслідок змін у політичному та культурному устрої України виходить на літературну арену. Ми зустрічаємось із посиленням використанням сленгу та жаргону в художніх творах. Існують різні думки щодо використання такої лексики. Як зазначає дослідниця Олександра Глазова: «Хтось відносить їх до паразитарних видів лексики, які засмічують мовлення. Інші наголошують на тому, що властиві сленгові та жаргонові образність та емоційність збагачують мову експресивними засобами, що в розвитку мови є позитивною тенденцією» [1, с. 38]. Однак факт залишається фактом: соціальні діалектизми – яскраве явище у лінгвістиці і оминати його не можна. Конкретно нашим завданням є дослідження жаргонізмів у збірці оповідань Андрія Любки «Кілер».

Загалом слід зазначити, що тематично ці оповідання є досить різнобічними, однак більшість персонажів у них є молодими людьми. Враховуючи цей факт, зрозуміло, що найістотнішим пластом нашого вивчення є молодіжний жаргон.

За тематичним розподілом ми можемо виділити 7 блоків молодіжного жаргону у мові оповідань Андрія Любки:

- **назви абстрактних понять:** *вся ця муть у телевізорі* – неясність у чомусь, непорозуміння [2, с. 3], а *я ніфіга не пам'ятаю* – нічого [2, с. 62]; *попри всі свої заморочки* – нав'язлива ідея, дивацтво [2, с. 87];

- **назви дій:** *ми провтикували проплачені вечери* – втрачати щось [2, с. 4], *я теж забив на тур* – порвати з кимсь, відмовитись від чогось, збайдужіти до чогось, когось [2, с. 6], *я знююаєся з безкінечною кавалькадою повій* – вступити у контакт, познайомитись [2, с. 6]; *викладача квантової фізики, який зарубав мене* – несправедливо занижити оцінку [2, с. 91]; *підкотитися до жінки* – фліртувати [2, с. 92]; *його випрутть з роботи* – звільнити [2, с. 98]; *прибрати журналіста* – вбити [10, с. 39]; *наїхати на бізнес* – погрожувати, часто зі застосуванням насильства [2, с. 39]; *все продув* – програти [2, с. 58];

- **назви людей:** *розбудив якусь чувіху в моєму ліжку* – дівчина, молода жінка [2, с. 6], *записуй, старий* – звертання до друга, колеги [2, с. 12]; *найзатятіші ботани* – старанний учень [2, с. 33]; *заучки* – учні, що запам'ятовують матеріал напам'ять [2, с. 33]; *кинув у свою класнуху чорнильну бомбу* – класний керівник [2, с. 34]; *банальних і нецікавих алкашів* – алкоголік [2, с. 52]; *пацанам з двору* – молоді хлопці [2, с. 91];

- **назви конкретних понять:** *пересів, замовляв тобі дрінки* – алкогольний напій [2, с. 5], *дивитися футбол по ящичку* – телевізор [2, с. 12]; *він тоді дуже впився якимось білим міцним, советською бурдою* – алкогольний напій поганої якості [2, с. 41]; *тілесна любов, авантюри, бухло* – алкогольні напої, алкоголь [2, с. 53]; *збрив речі у бардачку* – відділення для всіляких дрібниць на передній панелі в салоні автомобіля [2, с. 97]; *замовляв собі й їй подвійні* – назва алкогольного напою, вдвічі більшого за стандартний об'єм [2, с. 5];

- **назви станів:** *так буває, що все просто й фігово* – погано, кепсько [2, с. 7], *я був п'яним і втомленим, накуреним* – в стані наркотичного сп'яніння [2, с. 5];

- **назви ознак, рис характеру:** *це якась зовсім тупорила газетка* – погана, низькоякісна [2, с. 30]; *це совковий коридор* – той, що відповідає радянським уявленням про життя [2, с. 36]; *советською бурдою* – той, що відповідає радянським уявленням про життя [2, с. 41]; *безпринципна понтова істота* – самовпевнений [2, с. 97];

- **назви закладів:** *шукали в місті якісь забігайлівки* – недорогий заклад харчування [2, с. 4]; *і найближчому цілодобовому алкошопі* – алкогольний магазин [2, с. 61].

Також можемо зустріти жаргонні звороти фразеологічного характеру: *стріляти сигарети* – позичати сигарети [2, с. 12], *світити номер* – не приховувати номер [2, с. 13].

Письменник використовує жаргонні елементи лексики для досягнення різних стилістичних функцій:

- **емоційно-експресивної:** *а я ніфіга не пам'ятаю, бо був жажливо п'яним* – нічого [2, с. 62]; *жени мені гроші* – змушувати віддати щось [2, с. 12]; *нарізається, як дикий олень* – сильно напиватись [2, с. 61]; *все продув* – програти [2, с. 58];

- **оцінної:** *це якась зовсім тупорила газетка* – погана [2, с. 30]; *це совковий коридор совкової лікарні* – зневажл. який відповідає радянському способу життя і мислення [2, с. 36];

- **корпоративної:** *записуй, старий* – чоловік, хлопець [2, с. 12]; *пацанам з двору* – молоді хлопці [2, с. 91];

- **евфемістичної:** *я натягував їх у туалеті клубу* – здійснювати статевий акт [2, с. 6]; *прибрати журналіста* – вбити журналіста [2, с. 39], *наїхати на бізнес* – погрожувати, застосовувати насильство [2, с. 39];

• **пейоративної**: *шукали в місті якісь збїгайлївки* – недорогий заклад харчування [2, с. 4]; *найзатятїші ботани* – старанний учень [2, с. 33]; *заучки* – учні, що запам'ятовують матеріал напам'ять [2, с. 33]; *кинув у свою класнуху чорнильну бомбу* – класний керівник [2, с. 34].

Висновки. Ми виявили, що найбільш поширеною групою жаргонізмів відповідно до їхнього розподілу за тематичними блоками є назви дій. Мотивуємо це подієвістю і сюжетністю оповідань, а також самою природною синонімією дієслів, їхньою інформаційною функцією. Визначили, що жаргон у мові оповідань А. Любки найчастіше несе в собі емоційно-експресивну функцію, адже саме емоційне навантаження цієї лексики в основному передає занижений відтінок, певну ненормованість сказаного.

Дослідження жаргону у художній мові сучасних письменників є перспективним шляхом розвитку соціолінгвістики і суміжних із нею наук.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глазова О. П. Жаргон і сленг – як ставитись до них словеснику? / О. П. Глазова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/2651/>
2. Любка А. С. Кілер: збірка історій / А. С. Любка. – Львів: ЛА «Піраміда», 2012. – 112 с.
3. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови: монографія / Л. О. Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 464 с.

*Кошулинська Р.
Науковий керівник – доц. Панчук Г. Д.*

ВЛАСНІ НАЗВИ У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ

У лексиці української мови поряд з окремими словами існують стійкі словосполучення (фразеологізми), що виступають у мові як неподільні за значенням вислови, які мають одне лексичне значення: (байдики бити – ледарювати). Важливим компонентом фразеологізмів є власні назви (оніми).

Власні імена виникли дуже давно в процесі розвитку мови. Кожен онім містить інформацію про особливості іменованого об'єкта, історичну епоху, у якій виникла назва, етнос, котрий створив назву, мову, якою назва функціонує, і багато іншого. Спеціальна лінгвістична дисципліна, що вивчає власні імена, називається ономастикой [3, с.262].

Поряд із цим поняттям у мовознавстві виділяють літературну ономастику, яка є вторинною, бо виникає й існує на базі загальнонародної ономастики, опираючись на діючі в мові ономастичні норми. Власні назви в художньому творі передусім виконують стилістичну функцію, на відміну від реальних власних назв, що належать мові. Усі імена, прізвиська, імена по батькові, прізвиська, андроніми, патроніми покликані не лише ідентифікувати персонажа, а й виконувати певні характеристичні функції для створення цілісного образу героя [4, с. 7-8].

Перші ономастичні розвідки з'явилися ще тоді, коли в «Повісті минулих літ» Нестор-літописець намагався дізнатись «...откуда есть пошла Русская земля». Пізніше ономастичні дослідження розпочав відомий український слов'янознавець Я. Головацький, А. Бертъе-Делагард, відомі українські історики О. Лазаревський, В. Ляскоронський, Л. Падалка, М. Арандаренко, М. Астряб, О. Андріяшев та ін. Свій внесок у становлення дисципліни зробив також видатний український поет І. Франко. [3, с.264-265].

Метою нашої статті є аналіз власних назв у фразеологізмах української мови, класифікація та визначення особливостей, що дає можливість всебічно і глибоко усвідомити важливість онімів у фразеології рідної мови.

Джерелом дослідження послужив Словник фразеологізмів української мови Білоноженко В. М., Гнатюка І. С. та ін. (нами скартковано 104 од.).

Аналіз наших фразеологізмів показав, що фраземи з іменами є дуже інформативними й цікавими.

У складі сучасних імен дослідники виділяють візантійські християнські імена, або імена християнського календаря, давньоруські, імена, запозичені з західнослов'янських і південнослов'янських мов [5, с.7].

У аналізованих нами фразеологізмах виділяємо такі типи імен за походженням:

- давньоєврейські : *Адам* (Адам в раю, від Адама, Адамові діти, Адамові реберце, Адамові слізки), *Валаам* (Валаамова ослиця), *Гаврило* (крути, Гаврило), *Данило* (не вмер Данило – болячка задавила), *Іван* (Іванова хата), *Іуда* (Іудине плем'я), *Лазар* (скорчити Лазаря, співати Лазаря), *Мусій* (у всякого Мусія своя затія), *Хома* (Хома невірний) ті ін.;

- римські : *Амур/Купідон* (Амурова стріла), *Аріадна* (нитка Аріадни нитка);

- грецькі: *Андрій* (як Тарас Бульба з Андрієм), *Ахіллес* (Ахіллесова п'ята), *Вавилон* (Вавилонське стовпотворіння), *Варфоломій* (Варфоломіївська ніч), *Геркулес*(Геркулесові стовпи), *Гордій* (Гордіїв вузол), *Дамокл* (Дамоклів меч), *Марко* (Марко з пасльону, Марко у печлі) та ін.;

- давньоруські : *Дарина* (Парочка – Мартин і Одарочка), *Борислав* (князь Борис все плуги кував та людям давав), *Роман* (зле, Романе , робиш, що литвином ореш) та ін.;